DE PEDAGOOG 04

UITGAVE VAN DE NVO - JAARGANG 23 - DECEMBER 2022

'Ik hou van ordenen'

Donorkinderen zoeken biologische vader

Orthopedagogen & ouderenzorg

Kevin, Nina en Mo maken homerun

nvo 60 JAAR

redactioneel

Spiegel

Ervaringsdeskundigen met een crimineel verleden zijn een geloofwaardig rolmodel voor jongeren die delicten hebben gepleegd. Dat blijkt uit het promotieonderzoek van Margriet Lenkens, *More than a mirror*. Gedeelde ervaringen maken dat zij zich in elkaar herkennen: alsof ze in een spiegel kijken. Naast criminele activiteiten - en alle gevolgen daarvan - gaat het ook om een gedeelde *struggle* in het leven. Ze weten allebei hoe het is om op te groeien in armoede en onveiligheid, verslingerd te raken aan drugs, bij niemand terecht te kunnen en er zo heel graag bij te willen horen. Ervaringsdeskundigen bieden hoop en perspectief omdat ze toch geslaagd zijn.

In Amsterdam bieden Credible Messengers perspectief aan andere jongeren die het criminele pad op dreigen te gaan. Jonge ervaringsdeskundigen krijgen een opleiding om zichzelf en hun omgeving beter te leren kennen en andere jongeren te steunen. "Wij zijn de spiegel van de straat", zegt Saviera. "Wat daar gebeurt, bij de jongens, de meiden, in de criminaliteit, met loverboys, het is ons ook overkomen. Als jongeren in de spiegel kijken, zien ze ons en wat er mogelijk is. Dat er kansen zijn, dat je obstakels moet overwinnen en het niet altijd makkelijk gaat."

Net als haar moeder kwam Liesbeth Mulder er pas op latere leeftijd achter dat ze iets wilde betekenen voor de maatschappij. Ze werd actief in de politiek en bij het Humanistisch Verbond. De kost verdiende ze als pianolerares. Haar plotselinge overstap naar een baan als directeur van de NVO in 1999, was een gigantische sprong in het diepe, vertelt ze in het omslaginterview. "Ik heb peentjes gezweet bij de NVO, maar vooral genoten van de enorme betrokkenheid van mensen. Een kern van leden heeft echt bergen verzet."

Donorkinderen mochten aanvankelijk niks weten over hun verwekking met anoniem zaad. Het was een groot taboe. De kerk zag het als overspel en artsen die vrouwen behandelden, drongen aan op geheimhouding. Nu, zo'n zeventig jaar later, hebben kinderen juist recht op informatie over hun donor. Janneke Maas van FIOM vertelt in *ouders van toen en nu* over de zoektocht van donorkinderen naar hun biologische vader door de jaren heen.

Annemiek Haalboom
hoofdredacteur *de Pedagoog*

'Ervaringsdeskundigen met een crimineel verleden zijn een geloofwaardig rolmodel'

Margriet Lenkens, pagina 14

coverfoto: Lilian van Rooij

inhoud

4 **'Ik hou van ordenen'**
Interview met Liesbeth Mulder over het archief van de NVO, vanaf de oprichting in 1962 en haar eigen tijd als directeur.

12 **Samen Leren**
Ouders leren thuis hoe ze hun kind kunnen steunen met school. 'Samen Leren zit tussen onderwijs en opvoeding in.'

20 **Kwaliteitskompas**
Het Kwaliteitskompas Gehandicaptenzorg treedt op 1 januari 2023 in werking. Een gesprek met Xavier Moonen en Yvette Dijkxhoorn.

24 **Homerun**
Humanitas geeft jongvolwassenen, met een licht verstandelijke beperking en multi-problematiek, weer grip op het leven. Zoals Kevin, Nina en Mo.

32 **'De verborgen helft van je stamboom'**
Over de zoektocht van donorkinderen naar hun biologische vader, vroeger en nu.

12

28

18

30

rubrieken

8 Onderzoeksnieuws
9 Die ene docent: Sawitri Saharso
10 Over de grens: Ouderenzorg
14 Promovendus: Margriet Lenkens
17 OM&OM: Olaf Stomp
18 Credible Messengers
23 Gegrepen: Pedagogiek in beeld
27 Gast: Tim Bary
28 Boeken &zo
30 Hoogleraar: Barbara van den Hoofdakker
35 Juridische en beroepsethische vragen
36 Young professionals: Mannencommissies
40 Op de werkvloer: Esther Monfils

‘Ik hou van ordenen’

foto: Humphrey Daniëls

Twee jaar geleden begon Liesbeth Mulder (82) met het toegankelijk maken van het gedigitaliseerde archief van de NVO, met stukken vanaf de oprichting in 1962. Er moest een logische ordening komen, zodat geïnteresseerden erin kunnen zoeken. Monnikenwerk, noemt ze het rubriceren van de ruim 300 dossiers. In het archief komt ze ook haar eigen geschiedenis tegen als directeur van de NVO, van 1999 tot 2005.

In de gang van haar appartement in Voorschoten hangen drie prachtige kleurenfoto’s die Liesbeth Mulder maakte van dierbare voorwerpen in haar ouderlijk huis. Van een schaakspel, een antieke vaas en een porseleinen hondje dat haar moeder bewaarde in de la van haar naaimachine. Daar mochten Liesbeth en haar zusje altijd mee spelen als zij aan het naaien ging. Als ze klaar was, ging het hondje onverbiddelijk weer de la in.

Bèta’s

Ze begon met fotograferen vlak na het overlijden van haar moeder. Eigenlijk lijkt ze heel veel op haar, vertelt ze aan de keukentafel. Maar daar kwam ze pas laat achter.
“Ik kom uit een gezin met allemaal bèta’s. Mijn vader was chirurg, mijn twee oudere broers bioloog en medicus en de broer na mij bioloog. Dus thuis ging het vaak over biologische zaken, de Latijnse namen vlogen over tafel. Ik ben dol op dieren en planten, maar al die namen interesseerden me geen lor. Wat dan wel? Dat wist ik niet. Omdat ik goed was in talen en een heel aardige leraar Grieks en Latijn had, ben ik van ellende maar klassieke talen gaan studeren. Dat bleek niks voor mij en ik heb het niet afgemaakt.”
Ze gaf jarenlang pianoles aan huis en kwam er in de loop der tijd achter dat ze graag iets voor de maatschappij wilde betekenen.
“Ik heb in het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond gezeten en in de gemeenteraad voor D66. Ook was ik jarenlang actief voor Amnesty, zowel lokaal als landelijk. Net als bij mijn moeder heeft die maatschappelijke betrokkenheid zich pas later gemanifesteerd. Bij haar was daar geen ruimte voor, ze moest voor de kinderen zorgen. Toen mijn vader overleden was, is ze opgebloeid en zelf van alles gaan doen. Ze was onder andere penningmeester van de lokale D66-afdeling en van Milieudefensie, en hoofd van de afdeling Groteletterboeken van de bibliotheek. Dus ik heb het echt van haar.”

Beginselverklaring

Hoe is ze in 1999 van pianolerares plotseling directeur van de NVO geworden?
“Op den duur werd het lesgeven toch wel een eenzaam beroep. Mijn toenmalige, tweede partner zag een advertentie in de krant staan dat de NVO een directeur zocht en zei: ‘Liesbeth, dat is de baan voor jou!’ Hij wist dat ik goed kon regelen en organiseren en dacht dat ik me wel thuis zou voelen in zo’n sociale beroepsgroep.”
Ze riep eerst: Ja, dáág, ze zien me aankomen met mijn cv! “Maar toen las ik de beroepscode van de NVO en die kwam zo overeen met hoe ik in het leven sta – de beginselverklaring van het Humanistisch Verbond – daar hoorde ik gewoon bij. Ik heb een sollicitatiebrief geschreven, echt vanuit mijn hart, en mocht op gesprek komen.
Later hoorde ik dat ze het liefst een man wilden, omdat pedagogen bijna allemaal vrouwen zijn, en het liefst iemand jonger dan ik. Ik was al in de vijftig.”

Orde scheppen

Een gigantische sprong in het diepe, zo noemt ze haar start bij de NVO. In een klein kantoorgebouw in de binnenstad van Utrecht, met ouderwetse stalen bureaus met lades, herinnert ze zich. En bij een vereniging die voor een groot deel op z’n gat lag.
“In het begin was het vooral puin ruimen en orde scheppen. Ik kwam terecht bij een vereniging met allemaal enorm bevlogen mensen, met hart voor hun vak. Aan inhoud ontbrak het niet, maar organiseren en besturen lukte minder. Zo was de administratie niet op orde, zacht gezegd. >

Op papier hadden we meer dan 3000 leden, maar toen we de balans opmaakten, hadden we er nog 2700."
"Verder waren er bijvoorbeeld commissies die heel consciëntieus, maar daardoor ook traag werkten. Met felle discussies tussen de verschillende stromingen in de pedagogiek: moet je uitgaan van het hermeneutische model of het empirische? Dus dat duurde allemaal vreselijk lang."

Faciliteren

Zes jaar lang was ze als directeur vooral bezig om de NVO intern op orde te brengen.
"Dat klinkt saai, maar ik heb de beroepsgroep hoog zitten. Dan is het leuk om te zorgen dat ze hun werk goed kunnen doen. Dat deed ik: faciliteren. Helaas kwam ik daardoor minder toe aan de profilering van de beroepsgroep naar buiten. Al is het ook de aard van het beestje, ik ben niet zo'n netwerker. Ik heb peentjes gezweet bij de NVO, maar vooral genoten van de enorme betrokkenheid van mensen, een kern van leden heeft echt bergen verzet. In 2005 werd ik 65 en ging met pensioen. Toen ben ik tot mijn verbazing erelid gemaakt, terwijl ik niet eens pedagoog ben."

Affiche NVO 1962

Monnikenwerk

Naast een talenknobbel - ze leert op dit moment Italiaans omdat ze het zo'n mooie taal vindt - en een hart voor de sociale, maatschappelijke kant van het leven, is ze ook heel analytisch en exact.
"Dat heb ik van huis uit meegekregen. Met vier broers en een veel jongere zus, wilde ik laten zien dat ik het als meisje ook allemaal kon. Dus ik heb getimmerd en geknutseld als een gek. Daar heb ik mooi profijt van. Ik heb ook vanaf het begin computers leuk gevonden en de digitale wereld die daarbij hoort."
Op verzoek van de NVO - 'dat vind je vast leuk, Liesbeth!' - begon ze twee jaar geleden met het toegankelijk maken van het archief, vanaf de oprichting van de NVO in 1962 tot circa 2008. Ze neemt me mee naar haar werkkamer om het laten zien. Tegen de achtermuur staat een piano en tegen het raam een bureau met twee computerschermen.
"Dat tweede scherm heb ik van mijn zoon geleend, speciaal voor het NVO-archief. Er zijn ruim 300 dossiers, met ieder gemiddeld 300 bladzijden. Die ben ik nu voor de tweede keer aan het doorspitten, kijken of alles klopt. Het is een gigantisch monnikenwerk, vooral het ontwerpen van een systematiek om alles in onder te brengen. Maar ik hou van ordenen, dus het is ook leuk. Ik werk samen met Ingrid van der Bij. Zij is historisch pedagoog en archivaris bij het Archief en Documentatiecentrum van de Nederlande Gedragswetenschappen in Groningen. Bij dat ADNG komt het NVO-archief uiteindelijk terecht en is dan door iedereen te raadplegen."

O van Opvoedkundigen

Op het computerscherm laat Liesbeth zien welke indeling ze heeft bedacht om alle dossiers in onder te brengen. Het zijn vier uitgebreide hoofdstukken geworden. Over het doel van de NVO, de middelen, de publiciteit en de activiteiten om dat doel te bereiken. Zij zorgt dat alle dossiers in het goede hoofdstuk vermeld worden, inclusief trefwoorden en jaartallen. In het eerste hoofdstuk, over het doel, kun je bijvoorbeeld de oprichtingsstatuten van de NVO uit 1962 vinden.
"In de verslagen van bestuursvergaderingen lees je hoe ze geworsteld hebben met de volgorde van de doelstellingen van de beroepsvereniging. Wat moest er op de eerste plaats staan? De verbinding tussen de leden? Het bewaken van de beroepsinhoud? Of het behartigen van de groepsbelangen?"
Als naam is eerst NVUOP geopperd, Nederlandse Vereniging van Universitair Opgeleide Pedagogen, lees je in de stukken. Uiteindelijk werd het NVO, Nederlandse Vereniging van Opvoedkundigen.
"Dat is de oorspronkelijke betekenis van de O in NVO. Jammer dat die is verdwenen, want opvoedkundigen dekt zo goed de lading. Daar vallen automatisch ook de onderwijskundigen onder, die hebben het immers over de pedagogische aspecten van onderwijs."

'In het prille begin van de NVO waren er wel felle discussies of de HBO-pedagogen er ook bij moesten'

HBO-mensen

Bij de oprichting was van meet af aan duidelijk dat het om een beroepsvereniging van universitair opgeleide pedagogen moest gaan. Al waren er in het prille begin wel een paar felle discussies of de HBO-pedagogen er ook bij moesten.
"Die hele discussie kom ik in het archief tegen. Er is een dossier met een hartstochtelijk en boeiend pleidooi om ook hen op te nemen. Maar dat is niet overgenomen. Jammer, vind ik. Je had kunnen denken aan een vereniging met twee afdelingen, die elkaar kunnen bevruchten. HBO-mensen hebben wel een ander kennisniveau, maar hun kennis is voor wetenschappers van groot belang. En andersom. Als simpele ziel denk ik: twee weten meer dan een. En een plus een is drie. Ik heb het in al mijn onschuld wel eens geopperd in een vergadering, toen ik een paar jaar bij de NVO werkte en nog niks wist van die discussie. Toen bleef het heel lang stil."

Lappen tekst

Ze werkt ongeveer vijf uur per week aan het archief en denkt begin volgend jaar klaar te zijn. "Ik zie nu voor de tweede keer de hele geschiedenis van de NVO voorbij komen. Er zitten ook veel saaie stukken bij hoor, zoals een dossier met alleen maar cao's. Of eindeloze inhoudelijke discussies over de beroepsregistraties. Ik zie ook leuke ontwikkelingen, die in de hele maatschappij plaatsvinden. Zoals meer oog voor het visuele, de indeling van pagina's en het gebruik van illustraties. Vroeger waren het alleen maar lappen tekst, heel cognitief allemaal."
In het archief kwam ze het ledenblad uit de begintijd tegen, dat zag er net zo uit. "Het heette NTOVO, Nederlands Tijdschrift voor Opvoeding, Vorming en Onderwijs, en stond vol met zware wetenschappelijke artikelen. Daar zitten pedagogen, die vooral praktisch en handelingsgericht bezig zijn, niet allemaal op te wachten. Dat tijdschrift moest toen ophouden en plaatsmaken voor iets nieuws. Een heel pijnlijk proces. De redactie bestond waarschijnlijk uit nogal wat hoogleraren die hun blad zagen verdwijnen."

Bolderkar

Voor het NVO-archief definitief naar het Archief en Documentatiecentrum van de Nederlandse Gedragswetenschappen in Groningen kan verhuizen, moet er nog het een en ander gebeuren.
"Ik kijk, samen met Ingrid van der Bij uit Groningen, naar alle privégegevens die eruit moeten. In het archief zitten bijvoorbeeld complete uitspraken van de Colleges van Toezicht en Beroep. Soms zijn de personen vervangen door x en y en niet herleidbaar, maar soms staan de namen er nog bij. Dat kan natuurlijk niet."
Ze moeten ook overleggen over documenten die niet door de NVO zelf gemaakt zijn, maar wel heel interessant om te bewaren. Zoals over de Bolderkar-affaire uit 1988, die ging over vermeend seksueel misbruik in medisch kinderdagverblijf De Bolderkar in Vlaardingen. Veertien kinderen zijn toen uithuisgeplaatst en de vaders opgepakt. De bewijsvoering was gebaseerd op een omstreden methode met poppen, uitgevoerd door een orthopedagoog. Uiteindelijk ging iedereen vrijuit.

"Naar aanleiding van de Bolderkaraffaire hebben medici, psychologen en pedagogen besloten dat er een richtlijn moest komen. Wat moest je doen als je seksueel misbruik vermoedde? Daar is toen een meerdaags congres aan gewijd en er is een dossier met alle stukken van dat congres. Die zijn niet allemaal van de NVO, maar het zou jammer zijn om niet het complete dossier te bewaren, met alle bijdragen. Dat maakt het juist interessant voor wie er later in gaat spitten."

tekst: Annemiek Haalboom